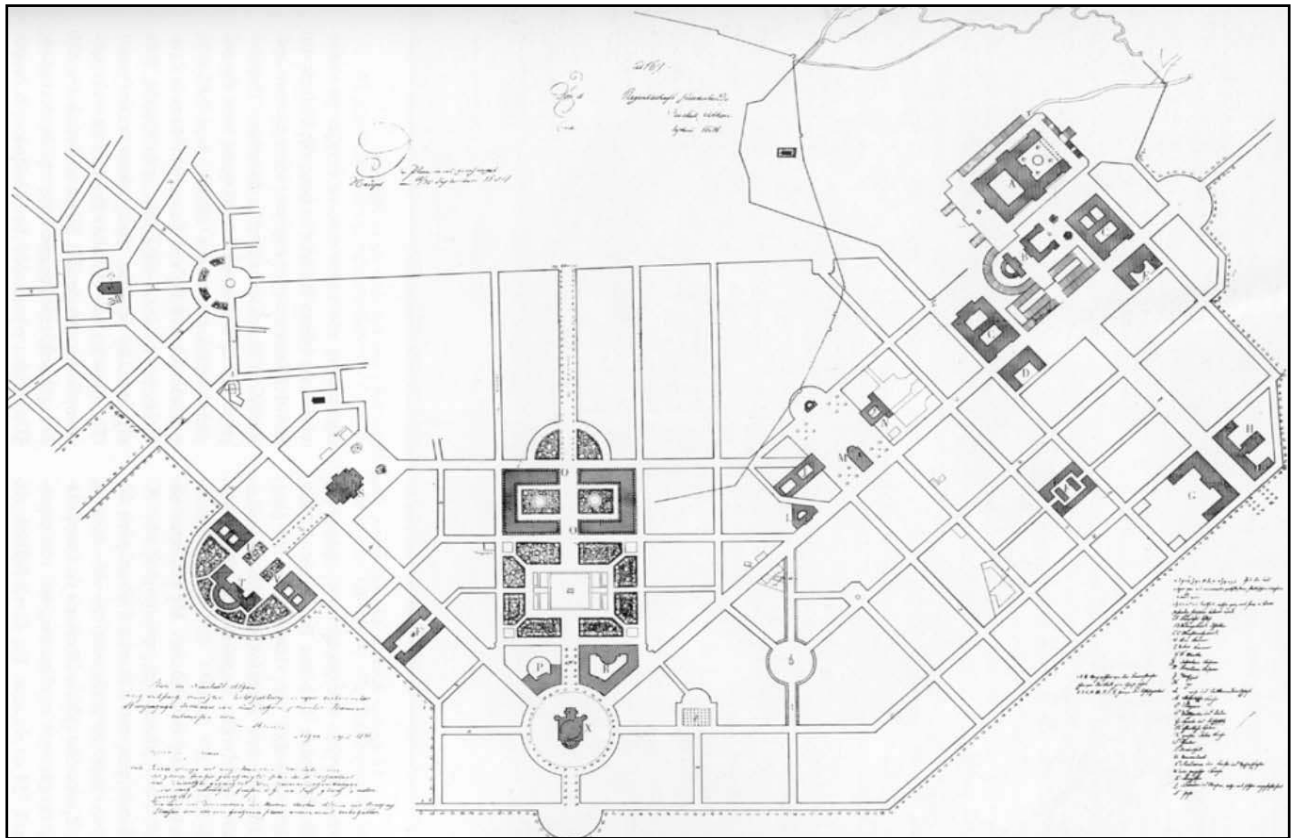

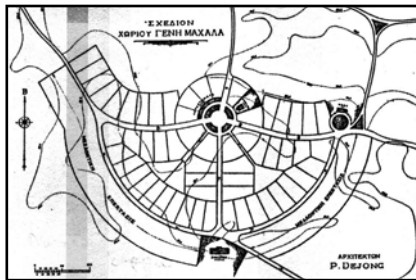
Η ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ

Εικ. 1: Το Σχέδιο της Αθήνας από τον Λέοντα Κλέντσε 1834 (Ο συστηματικός σχεδιασμός κατά τη νεότερη περίοδο)
Πηγή: Κ. Μπίρης, Αι Αθήναι, σ. 37.

Η ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ

Εικ.2: Το συστηματικό σχέδιο αγροτικού οικισμού στο νομό Σερρών από την Ε.Α.Π.
Πηγή: Υπουργείο Συγκοινωνιών (επιμ.),
Απόσπασμα μελετών, σχεδίων, συνοικισμών κ.λ.π.

Εικ. 3: Φυσική οργάνωση στους υφιστάμενους το 1923 (Τρίκαλα) οικισμούς.
Πηγή: Φ. Τσαπαλά - Βαρδούση, «Τρίκαλα»,
Θεσσαλία - Ηπειρος, σ.94.

Ο χώρος οργανώνεται και εξελίσσεται σύμφωνα με την αντιληπτική ικανότητα του ανθρώπου, η οποία δομήθηκε διττά σύμφωνα :

1. Με τη δυτική αναλυτική σκέψη, η οποία είναι αποτέλεσμα του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο βασίστηκε στους αττικούς και αργότερα στους σχολαστικούς φιλοσόφους και που οδήγησε στον ορθολογισμό και στην επιστημονική γραμμική νόηση.
2. Με την ανατολική συμπληρωματική και αρμονική σκέψη -κοινή για τους λαούς της Μεσογείου μέχρι τους προσωκρατικούς φιλοσόφους - η οποία οδήγησε στη βιωματική (εμπειρική) αντίληψη.

Η διττή νοηματική αντίληψη του ανθρώπου, περιγράφει μια αέναη αντιπαράθεση μεταξύ δύο μη συμβατών συστημάτων και διατυπώνεται στην αρχιτεκτονική με σύγκρουση ιδεών και θεωριών¹, οι οποίες συνοψίζονται σε αντιπαρεθετικούς προσδιορισμούς (αστική/αγροτική, παγκόσμια/τοπική, μετα-παγκόσμια/μετα-παραδοσιακή, κ.α.).

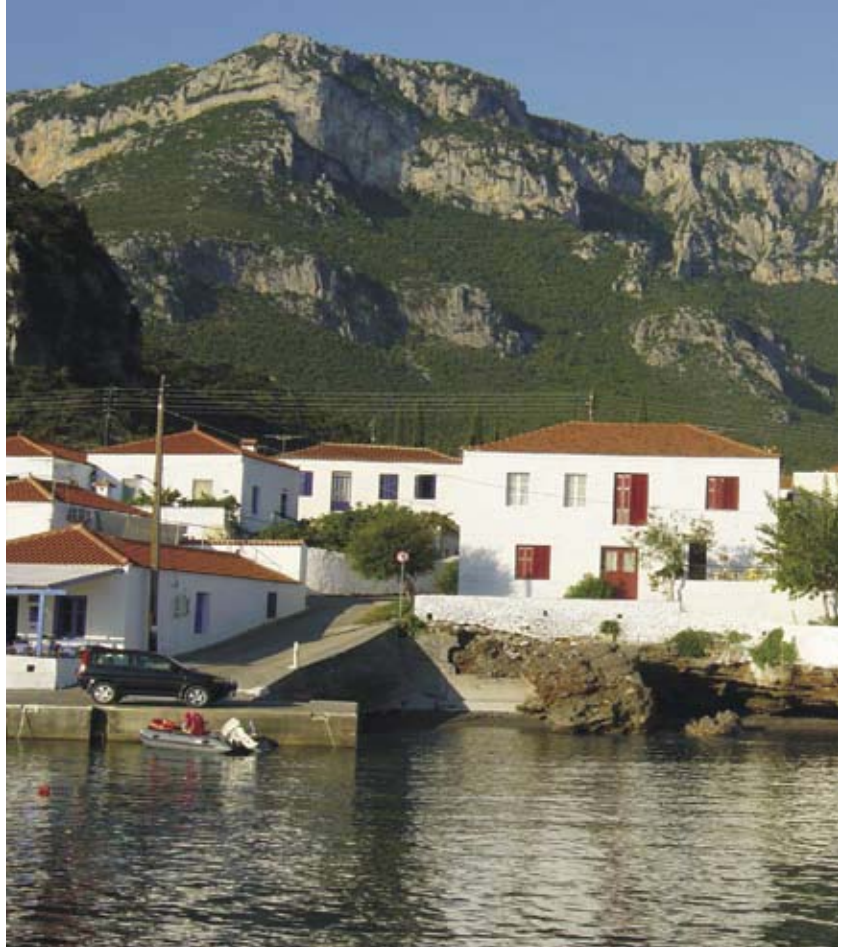
¹ Παρουσιάζονται από τον Ch. Jenks, Architecture 2000, σ. 40.

Εικ. 4: Υψηλή πυκνότητα και πολυκατοικίες στα αστικά κέντρα (Αθήνα).

Στη νεότερη και σύγχρονη εποχή αυτή η διχοτόμος ακολούθησε τη διαφοροποίηση μεταξύ των οικιστικών δομών -υψηλής και χαμηλής πυκνότητας πληθυσμού- σε δύο επίπεδα αναφοράς. Στο επίπεδο των δύο διαστάσεων (διαχείριση γης), ο ορθολογισμός της αναλυτικής σκέψης συστηματοποιεί τις διανομές των υψηλών και των χαμηλών πυκνοτήτων (εικ. 1, 2), ενώ αντίθετα η συμπληρωματική σκέψη οργανώνει με τις φυσικές διανομές τις χαμηλές πυκνότητες (εικ. 3). Στο επίπεδο των τριών διαστάσεων (αρχιτεκτονική), οι επιτεύξεις της επιστημονικής σκέψης και της τεχνολογίας διέπουν τις υψηλές πυκνότητες (αστικά κέντρα), ενώ η ανθρωπολογική άποψη όπως

Εικ. 5: Χαμηλή πυκνότητα και μονοκατοικίες στον αγροτικό χώρο (Κυπαρίσσι).

εξελίχθηκε με τα βιώματα και τις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου, διέπει τις χαμηλές πυκνότητες (αγροτικό χώρο).

Στην Ελλάδα επαληθεύεται η τελευταία διχοτόμος με ιδιαίτερη έμφαση, την οποία προσδίδει η πολυώροφη (εικ.4) «μοντέρνα» αρχιτεκτονική διατύπωση στα αστικά κέντρα, σε σχέση με τις μονοκατοικίες (εικ.5) του αγροτικού χώρου, όπου γίνεται μάλιστα προσπάθεια με τη διατήρηση παραδοσιακών τοπικών αρχιτεκτονικών στοιχείων να διασωθεί η ιδιαιτερότητα της φυσιογνωμίας κάθε τόπου.

Η διασαύρωση διαφορετικών νοηματικών αντιλήψεων, ιδιαίτερα σήμερα με τη στιγμιαία επικοινωνία και την αληθοφάνεια του διαδικτύου, αναγκάζει (επιβάλλει) τη συμβίωση των διαφορετικών και ασύμβατων αντιλήψεων, με αποτέλεσμα την παραγωγή υβριδικών απόψεων, οι οποίες εκφράζονται με την αποδόμηση των «επιβαλλόμενων» αρχιτεκτονικών στοιχείων και με τελικό αποτέλεσμα χαοτικές καταστάσεις.

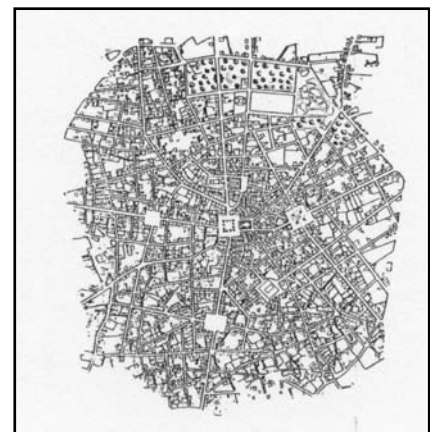
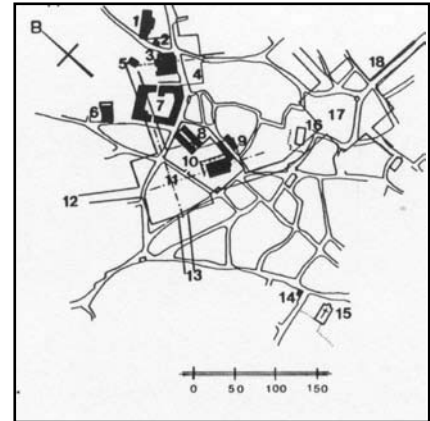
Η αντιπαράθεση αποκρυσταλλώνεται σε αρχιτεκτονικές δομές, αντίστοιχες των διαφορετικών αντιλήψεων:

- Αρχιτεκτονική ορθολογική, ως αποτέλεσμα συγκεκριμένης επιστημονικής διαδικασίας.
- Αρχιτεκτονική ανθρωπολογική, ως αποτέλεσμα εξέλιξης ιδιαίτερων βιωματικών χαρακτηριστικών κοινωνικών ομάδων.

Οι δύο αυτές απεικονίσεις περιγράφουν τα δύο αντιληπτικά συστήματα επάνω στα οποία δομήθηκε η οπτική αντίληψη του ανθρώπου και τα οποία δεν είναι συμβατά.

Η ανθρωπολογική διάσταση της αρχιτεκτονικής καλείται να κατανοήσει και να αναπαράγει τη δυτική σκέψη, ενώ αντίστοιχα η δυτική επιστημονική σκέψη προσπαθεί να κατανοήσει την ανθρωπολογική (βιωματική) διάσταση, η οποία δεν επιδέχεται ανάλυση δυτικής οπτικής αντίληψης.

Η επιβολή του ενός συστήματος επάνω στο άλλο προκαλεί χαοτικές καταστάσεις (εικ.6). Για παράδειγμα διαπιστώνεται ότι «στην αγροτική Ευρώπη και αργότερα στους άλλους πολιτισμούς- το μοντέρνο κίνημα αντί να κατασκευάσει δική του υποδομή- μεταχειρίστηκε την αγροτική δομή των οικισμών που παρέλαβε»². Η εξέλιξη της οικιστικής δομής αναπτύχθηκε ως ένθετη λειτουργία σε υπαρκτό ομοιογενή χώρο και προκάλεσε -ως υβρίδιο³- χαοτικές συνέπειες, προκαλώντας ετερογενή συμπυκνωμένη διάχυση, επάνω σε ασύμβατη υποδομή (εικ.7).

Εικ. 6: Η επιβολή της συστηματικής δόμησης επάνω στη φυσική στην Τρίπολη (1828).
Πηγή: Α. Πετρονότης, «Αρκαδία», Πελοπόννησος Α', σ. 188.

² Αυτή η αδυναμία προβάλλεται ως ένα από τα προβλήματα της οικιστικής πρακτικής, από το Μανιφέστο του Παγκόσμιου Αρχιτεκτονικού Συνεδρίου της UIA, που πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελώνη το 1996.

³ Σύμφωνα με την εξελικτική θεωρία κάθε μορφή, που διασταυρώνεται με επιβολή, έχει σαν αποτέλεσμα υβριδικές μορφές, οι οποίες αυτοκατατρέφονται γιατί δεν αναπαράγονται, κατά τον S. Gould, The structure of evolutionary theory, σ. 130.

Είναι προφανές ότι η οικιστική δομή αναπτύχθηκε σύμφωνα με την αντιληπτική ικανότητα του ανθρώπου κατά τις διάφορες εποχές. Ο πρωτόγονος άνθρωπος έθεσε τις αρχές δόμησης από τη νεολιθική εποχή, οι οποίες διαμορφώθηκαν στη συνέχεια ανάλογα με την αντίληψη του χώρου και τη βιολογική του εξέλιξη. Θεωρείται ότι οι λαοί της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής (Μεσοποταμία, Αίγυπτος και Ελλάδα) είχαν κοινή νοηματική εξέλιξη, μέχρι την τομή που έφεραν οι αττικοί φιλόσοφοι (Σωκράτης, Πλάτωνας και Αριστοτέλης). Η κοινή νοηματική εξέλιξη της προσωκρατικής εποχής⁴ όμως επιζεί μέχρι τις μέρες μας, μέσα από τη θρησκεία, τις τέχνες και τις κοινωνικές σχέσεις και χαρακτηρίζεται από μια κυκλική και συμπληρωματική αντίληψη των εννοιών. Το αρχέγονο νοηματικό σύστημα γίνεται κατανοητό από τα ιστορικά κείμενα και τις αρχιτεκτονικές μορφές που διασώθηκαν⁵. Μάλιστα συνεχίζει να διέπει τους λαούς της Ανατολής και γενικά τις τοπικές κοινωνίες, αυτές που η δυτική λογική θεωρεί ως λιγότερο αναπτυγμένες.

---

⁴ Αρρωγοί στη σύγχρονη αναδιτύπωση της δυναμικής της ανθρώπινης αντίληψης έρχονται οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι, ο Ηράκλειτος και ο Παρμενίδης, με τις συμπληρωματικές τους αντιλήψεις περί αρμονίας. Το πέρασμα από την αρμονική αντίληψη του χώρου στην αναλυτική ήταν τεράστια αλλαγή. Είναι σημαντικό όμως το γεγονός ότι το αρμονικό σύστημα δεν εξαφανίστηκε. «Αυτό που η επιστήμη θεωρεί ότι δεν είναι ορθολογικό και ακόμη πρωτόγονο αντιστοιχεί σε μια αρχαιότερη αντίληψη, η οποία αναπτύχθηκε στον προϊστορικό πολιτισμό». Στο βιβλίο του N. Egenter, *Semantic and symbolism in architecture*, παρουσιάζεται και αναλύεται η ανθρωπολογική διάσταση.

⁵ Αυτόθι, διατυπώνεται η άποψη ότι «είναι πιθανό φθαρτές δομές (υλικά που δεν αντέχουν στο χρόνο και δε διασώθηκαν) να ήταν περισσότερο διευκρινιστικές για την εξέλιξη του αντιληπτικού συστήματος».

Εικ. 7: Χαοτική δόμηση.

1. Η ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο άνθρωπος λειτουργεί και οργανώνεται διπλά⁶: «φυσικά» ή «συστηματικά» και «βιωματικά» ή «ορθολογικά». Στην ιστορία της Δύσης, της οποίας προπύργιο αποτέλεσε η αρχαία Ελλάδα, υπήρξε μια διχοτόμος με την πτώση της Κωνσταντινούπολης στους Οθωμανούς κατά το 15ο αιώνα με αποτέλεσμα τη στροφή της προς τις αξίες του κλασικισμού, που ήταν ελληνικό νοηματικό αποτύπωμα, τη στιγμή που ο ελληνικός χώρος κυριαρχούνταν εξελικτικά από ανατολικές επιδράσεις. Παρόλο που ολόκληρος ο μεσογειακός χώρος διασταύρωνε αέναα την ανατολική με τη δυτική λογική, έχει σημασία η χρονική μετατόπιση της εκάστοτε κυριαρχίας για την κατανόηση της ιδιαιτερότητας κάθε τόπου, όπως καταγράφεται στα αρχιτεκτονικά του στοιχεία.

Κύρια διαφοροποίηση αποτυπώνεται στη φυσική ή συστηματική διανομή του οικιστικού χώρου, η οποία ενώ συνυπάρχει από την αρχαιότητα -μετά το 16ο αιώνα για την Ευρώπη⁷ και από το 18ο αιώνα για την Ελλάδα- δίνει μεγαλύτερη έμφαση στη συστηματική οργάνωση, την οποία διέπει η δυτική λογική.

Τους δύο τελευταίους αιώνες δοκιμάστηκαν οι διαφοροποιήσεις και προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα. Στα υφιστάμενα οικιστικά κέντρα πύκνωσε η υπάρχουσα δομή και επεκτάθηκε με την οικοδόμηση πολυώροφων συγκροτημάτων. Για τη στέγαση αγροτών εφαρμόστηκε διπλή άποψη και μάλιστα διαπιστώνεται ότι και στο δυτικό κόσμο κυριάρχησαν φυσικά πρότυπα, παρόλη τη συστηματοποίηση του χώρου.

Από τα τέλη του 19ου αιώνα σε συνέχεια με τη συστηματική οργάνωση της αγροτικής παραγωγής, την εκβιομηχάνιση και την πληθυσμιακή έκρηξη, εμφανίστηκαν σχέδια συστηματικής δόμησης και στον αγροτικό χώρο. Πολλοί νέοι οικισμοί σχεδιάστηκαν σε περιοχές της Ευρώπης για να στεγάσουν εργάτες κοντά σε θέσεις που εφαρμόζονταν προγράμματα αγροτικής και βιομηχανικής ανάπτυξης.

⁶ Γενικά ο άνθρωπος έχει την τάση να οργανώνει διπλά, τα φαινόμενα αναλύει ο Yi-Fu Tuan, *Topophilia*, σ. 83.

⁷ Εκτός από την κυκλική κίνηση της φύσης της προσωκρατικής εποχής και της μεταγενέστερης νεωτέρας γραμμικής, ο χρόνος έγινε αντιληπτός γραμμικά μετά το 18ο αιώνα, αυτόθι, σ. 148

Η αναζήτηση προτύπων κατά τη νεότερη εποχή δημιούργησε αντιπαραθέσεις μεταξύ αρχιτεκτόνων-πολεοδόμων, οι οποίοι επικεντρώθηκαν στο “εάν το πρότυπο της συστηματικής δόμησης των υψηλών πυκνοτήτων στα αστικά κέντρα ήταν απαραίτητο και για την οργάνωση των οικισμών στον αγροτικό χώρο, οι οποίοι μέχρι τότε εξελίσσονταν φυσικά” για να καταλήξουν σε δύο νοηματικές τάσεις, οι οποίες δοκιμάστηκαν σε διεθνή κλίμακα.

1. Την τάση των “Ψευτοαστικών” και των “Garden City” λύσεων, που βασίστηκε στη δόμηση μονοκατοικιών σε πράσινες ζώνες (χαμηλή πυκνότητα).
2. Την τάση του C.I.A.M.⁸, η οποία βασίστηκε στα πολυώροφα συγκροτήματα, δηλαδή τη συμπύκνωση της δομής, καλύπτοντας λιγότερο φυσικό περιβάλλον (υψηλή πυκνότητα).

Εικ. 8: Νέο Μουσείο Ακρόπολης, Αθηνών, Αρχιτέκτον Bernard Tschumi .

⁸ Conges International de l' Architecture Moderne, το οποίο ιδρύθηκε το 1928 στην Ελβετία, από μια ομάδα 28 αρχιτεκτόνων, οι οποίοι οργανώθηκαν από τον Le Corbusier την H. de Mandrot και τον S. Giedion. Το C.I.A.M. διαμόρφωσε τις αρχές του μοντέρνου κινήματος στην αρχιτεκτονική.

2. Η ΝΕΟΤΕΡΗ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Σήμερα με τις τεχνολογικές επιτεύξεις, οι οποίες διαδίδονται στιγμιαία, συμβιώνουν και συστηματοποιούνται (κωδικοποιούνται) τα αντιθετικά συστήματα :

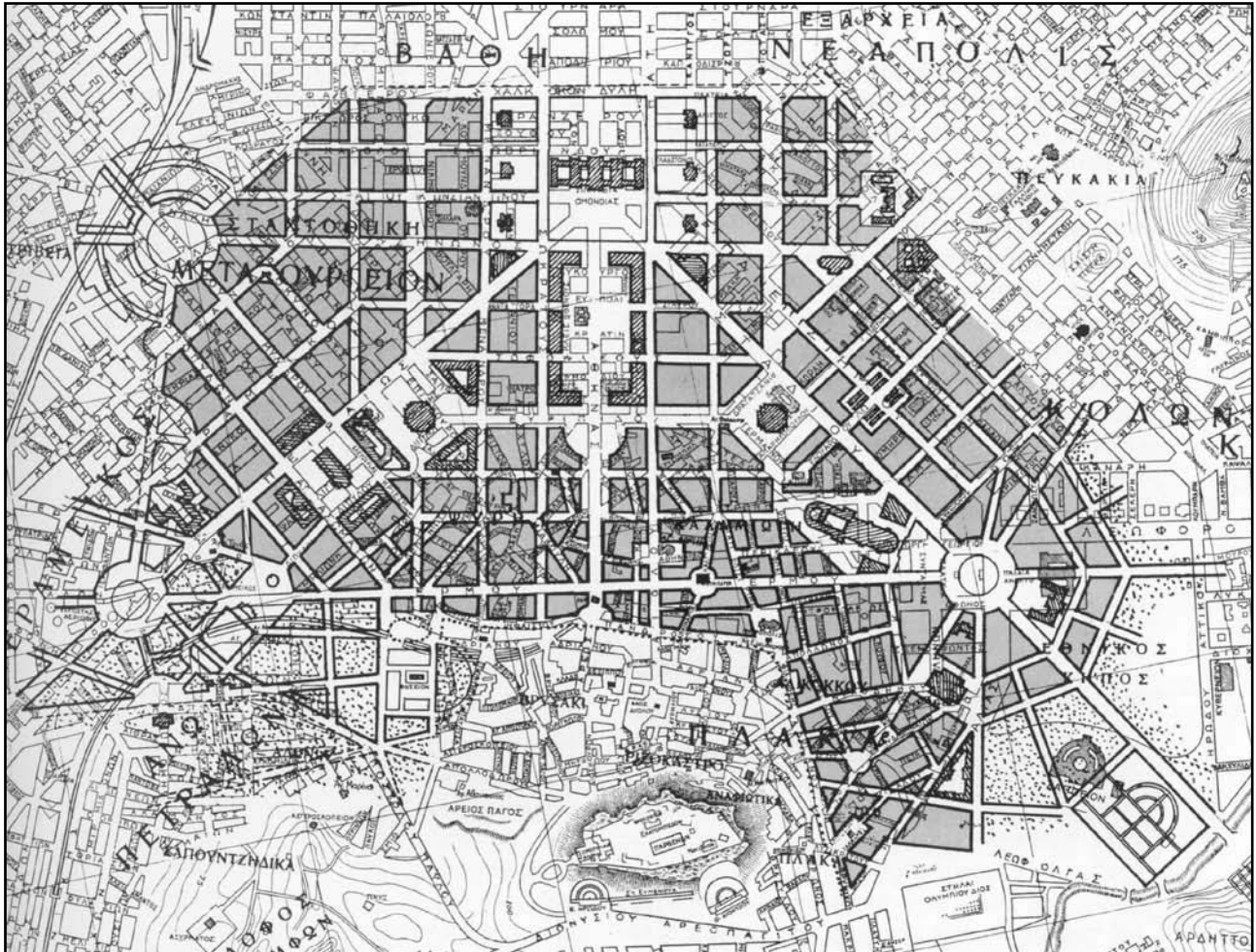
- Ως απεικόνιση των σύγχρονων τεχνολογικών επιτεύξεων (εικ. 8).
- Ως απεικόνιση φυσικών οργανώσεων (εικ.9).
- Ως αποτέλεσμα της συμβίωσης των δύο αντιπαραθέσεων (ετερογενής οργάνωση).

Πρόκειται για επικαλύψεις δομών, οι οποίες αντικατοπτρίζουν σε διαφορετικά επίπεδα τη διχοτόμο των αντιπαραθέσεων (εικ.10). Δομές που διασταυρώνονται αναγκαστικά, με αποτέλεσμα τη γέννηση νέων ετερογενών⁹ μορφών, οι οποίες διαμορφώνουν το χώρο λειτουργώντας για μια ακόμα φορά, ως υβρίδια.

Εικ.9: Φυσική οργάνωση στην Οία, Σαντορίνης

⁹Ch. Jencks , Heteropolis, Los Angeles, The riots & hetero-architecture, σελ. 55.

Εικ. 10: Επικαλύψεις στο Σχέδιο των Αθηνών από τον Κλεάνθη και το Σάουμπερτ.
Πηγή: Κ. Μπίρης, Αι Αθήναι, σ. 29.

Τη νεότερη εποχή, όπως και σε κάθε εποχή οι δύο αυτές αντιλήψεις και συνεπώς οι οικιστικές δομές αποτέλεσαν το υπόβαθρο για τη σύγχρονη φυσιογνωμία των διαφόρων τόπων. Μέχρι κάποια χρονική στιγμή ήταν εμφανής ο διαχωρισμός τους και στη συνέχεια συντέθηκαν και όσο αυξάνεται ο πληθυσμός της γης, οι μετακινήσεις και η αλληλοεπίδραση των αντιλήψεων και των απόψεων, προβάλλει μια νέα πραγματικότητα, ακατάστατη αρχικά, η οποία όπως γίνεται σε κρίσιμες¹⁰ εποχές, μπορεί να οδηγήσει σε νέες οργανώσεις, οι οποίες σήμερα δεν είναι ορατές.

Συνεχίζοντας η οπτική αντίληψη στο δυτικό κόσμο να εξελίσσεται ορθολογικά, κατά τη νεότερη εποχή προσπάθησε να «ερμηνεύσει» τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την ιστορική συνέχεια στο χώρο και κατέληξε στο ότι «δεν κατανοεί». Αντίστοιχος αυτής της οπτικής εξέλιξης είναι και ο δομημένος χώρος, τον οποίο οργανώνει γύρω της.

Η σημασία του χώρου, με την προηγούμενη λογική αναφέρεται στην ιστορική του σημασία, αφού αυτή καλείται να του προσδώσει ταυτότητα και ιδιαιτερότητα. Εδώ υπεισέρχονται οι θεωρίες του Kevin Lynch και του Christian Norberg Schulz¹¹ καθώς και των σύγχρονων φιλοσόφων Gilles Deleuze, Felix Guattari, Jurgen Habermas και Jaques Derrida¹², οι οποίοι διατυπώνουν τη συνισταμένη της σύγχρονης αντίληψης.

Στη σύγχρονη εκπαίδευση της Δύσης, ο χώρος έγινε αντιληπτός σύμφωνα με τις μελέτες του παιδαγωγού Jean Piaget, τις οποίες μετέφερε στην αρχιτεκτονική ο Christian Norberg Schulz από τις αρχές της δεκαετίας του 70, αντιπροσωπεύοντας το νοητικό αντιληπτικό σύστημα της Δύσης. Βασισμένος στη θεωρία της ψυχολογίας της μορφής της Σχολής του Βερολίνου (gestalt psychology) όπως την επεξεργάστηκε ο Kevin Lynch (1960) προτείνοντας την “ανάγνωση” του χώρου, διερευνά το “χαρακτήρα του τόπου” όπως προσδιορίζεται από τις ιδιαιτερότητες και την “εμπειρία” των ανθρώπων που τον κατοικούν. Τη δεκαετία του 80, η προηγούμενη θέση μετατοπίστηκε με την ανάδυση νέων ιδεών, οι οποίες υποστηρίχτηκαν από τους φιλοσόφους Deleuze, Guattari, Habermas και Derrida, με συνοπτική άποψη τη θέση ότι «το μοντέρνο κίνημα αποδιοργάνωσε το παραδοσιακό σύστημα αναφοράς».

¹⁰ M. De Landa, A Thousand years of non-linear history.

¹¹ Chr. Norberg-Schulz, Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture, και K. Lynch. The image of the city.

¹² G. Deleuze : The logic of sense, F. Guattari: Chaosophy, J. Habermas : Knowledge of human interest, J. Derrida : Writing and difference.

Φιλοσοφικά η οπτική του χώρου για το νεότερο δυτικό πολιτισμό προσδιορίζεται σε τρεις διαδοχικές αντιλήψεις:

- ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ:
Βασίζεται στις Αριστοτελικές δυαδικές έννοιες.
- ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ:
Υποθέτει την αδυναμία της επιστημονικής ιστοριογραφίας να κατανοήσει μια προηγούμενη κατάσταση, όπως την αντιλαμβανόταν ο κόσμος που ζούσε τότε και επιχειρεί να προσδιορίσει τα ισχύοντα κριτήρια μέσα από πολυσήμαντες ρευστές πιθανότητες.
- ΑΠΟΔΟΜΗΜΕΝΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ:
Αποδέχεται τη μετατόπιση της ερμηνευτικής σε σχέση με την παραδοσιακή αντίληψη του χώρου και προσθέτει το «άσκοπο» της προσπάθειας για αναζήτηση ιστορικής σημασίας.

Σήμερα η σύγχρονη τεχνολογία της πληροφορικής και της επικοινωνίας επαναπροσδιορίζει τις νοηματικές διχοτόμους των δομών του περιβάλλοντος (αγροτική/αστική και τοπική/παγκόσμια), προσθέτοντας τη νοηματική αντιπαράθεση, η οποία δημιουργείται μεταξύ των χρηστών της παγκοσμιοποίησης (στιγμιαία επικοινωνία) και των κατόχων μοναδικών πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων (τοπικός πληθυσμός)¹³. Οι πρώτοι αναζητούν τους δεύτερους ως διέξοδο από την απομόνωση, στην οποία τους οδηγεί η σύγχρονη τεχνολογία και οι δεύτεροι χρησιμοποιούν την πολιτιστική κληρονομιά ως ενδογενές δυναμικό ανάπτυξης. Οι συνέπειες αυτής της πραγματικότητας οδηγεί σε (ανα)δομήσεις οικιστικών περιοχών χρησιμοποιώντας αναπαραστάσεις παραδοσιακών δομών, οι οποίες αναβιώνουν την ιδιαιτερότητα της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς κάθε τόπου ή ακόμη και εκτός τόπου.

Η αρχιτεκτονική αναζητά τις «μικροδομές» και τις «μακροδομές» κάθε τόπου μέσα από την οπτική αντίληψη των χρηστών¹⁴, ενώ η αρχιτεκτονική κληρονομιά στη μετα-τουριστική εποχή αποκτά τριπλή υπόσταση:

---

¹³ M. Castells, The rise of the network society.

¹⁴ A. Rapoport, The meaning of the built environment, σ. 15

- Συμβολισμό της ταυτότητας ενός τόπου.
- Ενδογενές δυναμικό ανάπτυξης.
- Πρότυπο αναπαράστασης του «παραδοσιακού χώρου».

Η τρίτη υπόσταση συνδέεται με τις «προθέσεις» της αρχιτεκτονικής, η οποία εισάγει τα σύμβολα (τη σημειολογία) στην αρχιτεκτονική κληρονομιά κάθε τόπου. Στην Ελλάδα, η οποία γεωγραφικά βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, αποτυπώνονται όλα τα προηγούμενα φαινόμενα και φάσεις.